

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAN

TılsımlıGömlükler

Hülya Tezcan

9-10 13/1164 [kat. no. 3]
gömleğin ön ve arkası

Tılsımlı gömlekler çeşitli vesilelerle hazırlanmıştır. Bunlardan en yaygın olanı savaşa giderken zırh altına giyilenlerdir. Yüce Allah'ın hıfzuhimâyesine sığınmak, bir mümin için her zaman önemli ise de, kesici ve ezici savaş âletleri ile yakın temas sağlanan savaşlarda bu çok daha önemlidir. Şüphesiz, o dehşetli savaş hengâmında zafer ve başarı için Allah'a –sözlü olarak– dua edilmektedir; ancak, imkânı olanlar bununla yetinmemekte, söz konusu âletlere karşı, güçlü zırhlarının altına ikinci/manevî bir zırh olarak, son derece kaliteli, özel boya ve mürekkeplerle çeşitli âyet, sûre ve duaların yazıldığı gömlekler hazırlamaktadırlar. İbare ve rakamların, büyük bir ustalıkla işlendiği zırh altlıkları, astrolojik veriler açısından uygun (eşref) saatler gözetilerek birkaç senelik titiz bir çalışma ile bitirilmektedir.

Padişah ve paşaların, zırhlarının altına giydiği gömlekler incelendiğinde, baştan aşağı yazı ve rakamlarla bezeli bu gömleklerden her biri için farklı şerit, rozet ve şekillerin oluşturulduğu ve bunlara çeşitli dinî ibareler yazıldığı görülmektedir. Aşağıda, Topkapı Sarayı Müzesi'nde kayıtlı 13/1164, 13/1165, 13/1182, 13/1183, 13/1184, 13/1389 envanter no. lu gömleklerin âyet ve sûrelerini sunmak istiyorum.

13/1164 [kat. 3] Ön cephede, giyene göre sağ omuzdan itibaren kenar şeridinde kûfî hatla 48/Fetih sûresi (devamı, arka yüzde), sağ omuzda: Yüce Allah'ın ism-i şeriflerinin birlikte geçtiği (Haşr 59/22-24); sol omuzda: "Ey Rabbimiz! Gücümüzün yetmeyeceği şeyleri yükleme bize. Affet bizi; başısla bizi; acı bize. Bizim dost ve sahibimiz olduğuna göre, kâfirler gürûhuna karşı bizi muzaffer eyle. " dualarıyla sona eren (Bakara 2/285-86); boynu çevreleyen kısımda ise –Allah'ın uyku ve uyuklama nedir bilmeyen mutlak bir koruyucu olduğunu bildiren– âyete'l-kürsî (Bakara 2/255) görülmektedir. Sultan III. Murad için hazırlanan bu gömleğin ön yüzünde aşağıdaki ibareler seçilebilmiştir:

▼ Gömleğin çevresini dolaşan –en dıştaki büyük yazı kuşağında 48/Fetih sûresi (16. âyetteki "Kul li'l-muhallefin"e kadar);

▼ Bu şeridin altındaki iki –nispeten– küçük şeritte Besmele ve "Allahumme ente Rabbi la ilahe illa ente Allahu" yakarışı ile başlayan uzun dualar;

▼ Yakanın yanlarında –giyene göre– solda: Besmele ve sağda: “Nasrun mina’llahi ve fethun karîb” kalıpları ve bu kalıpların içini dolduracak şekilde gubarî âyetler;

▼ Bu kalıpların etrafında gömleğin kenarlarını kaplayan 48/Fetih sûresinin 16. âyetinden “min ba’di en ezferaküm”e kadar (24. âyet);

▼ Bu iki kalıbın altında birer Kelime-i Tevhid, bunların iki şekil altında –sağda ve solda– dairevî birer Fâtîha sûresi, sağdaki Kelime-i Tevhidin etrafında ... Kâhîru’l-fecerati ve’l-mütemerridîn es-Sultân b. es-Sultân Sulatan Murâd Hân edâma’llâhu ‘umrahu ve devletuhu ve mülkehu ve saltanatehu amin: “Günahkâr ve isyancıları kahreden, sultan oğlu sultan Sultan Murad Han –Allah ömrünü, devletini, hükümrânlığını ve saltanatını devam ettirsin. Amin–” duası;

▼ Sağdaki Fâtîha dairesinin etrafındaki küçük dairelerde “Dilesek, [bu putperestlerin] gözçukurlarını bile silmiştik!. . O zaman, (doğru) yola girmek için yarıştık, ama bu halde iken nasıl görsünler!? Dilesek, onları oldukları yerde taşlaştırmıştık!. . Ne ileri gidebilirlerdi ne de geri dönebilirlerdi. ” (YâSîn 36/66-67),

“YâSîn. Okuduğun şu hikmet dolu mesaja yemin ederim ki: sen de (birtakım gerçekleri iletmek için) dosdoğru bir yol üzere gönderilenlendensin; o mutlak izzet ve merhamet sahibinin parça parça indir-

dikleriyle (donatılmış olarak). . . Ataları uyarılmadığı için gâfil kalmış bir kavmi uyarasın diye. . . Gerçi haklarındaki hükümümüz kesinleştiği (yani, putperestliğe iyice şartlandıkları ve bunu kazanç kapısı ve itibar aracı hâline getirdikleri) için çoğu iman etmeyecektir ya!. . Boyunlarına, tâ çenelerine uzanan demir halkalar takmış olduğumuz için, o kafaları hep yukarı kalkık olacaktır. Hem önlerine bir set çekerek hem de arkalarına bir set çekerek kendilerini tamamen kuşattığımız için göremeyeceklerdir. ” (YâSîn 36/1-12),

“Benim Rabbim gerçek olan neyse, ona hükmeder. Bütün bu yakıştırdıklarınıza karşı yardımına sığınılacak olan da, Bizim o Rahmân Rabbimizdir. ’ dedi” (Enbiyâ 21/112),

3 kez “Kapkara olsun yüzleri!” [Hz. Peygamber’in Huneyn savaşı evvelinde ettiği bir dua (Müslim, “Cihad ve Siyer” 81)]

“Bütün başlar, o mutlak hayat ve yetkinlik sahibinin karşısında eğiktir. Haksız ve yanlış bir hareket (eseri, zerre kadar bir günah) yüklenmiş olanlar perişandır. ” (TâHâ 20/111),

“TâSînMîm. HâMîmAynSînKaf. İki denizi öyle bir şekilde salıvermiş ki karşılaşıyorlar; ama aralarında bir engel var. ” (Şuarâ 26/1, Şûra 42/1-2, Rahmân 55/19-20);

▼ Soldaki Fâtîha dairesinin etrafındaki küçük dairelerde–duaların arasında “HâMîm. Bu, Allah tarafından indirilmektedir ki O; mutlak izzet ve bilgi sahibi, günah bağış-

layan, tevbe kabul eden, azâbı şiddetli, ihsânı bol, kendisinden başka ilâh bulunmayan ve eninde sonunda herkesin kendisine döneceği varlıktır. ” (Gâfir 40/1-2),
“Ya Rab! Tebâreke’yi duvar, YâSîn’i çatı, KâfHâYâAynSâd’ı yeterli, HâMîmAynSînKaf’ı da korugan eyle” duasından sonra,

“Allah senin nâmına onların üstesinden gelecektir. Allah her şeyi işitmekte ve görmektedir. ” (Bakara 2/137), –dua–

“Allah kendilerini çepeçevre kuşatmış vaziyette (ama hâlâ tezkib etmekte bu kâfirler). Oysa bu, Levh-i Mahfûz’a işlenmiş şanlı-şerefli bir hitâbedir. ” (Burûc 85/20-22),

“En iyi koruyup kollayan, Allah’tır; merhametlilerin merhametlisi de O’dur. ” (Yûsuf 12/64);

▼ Besmele kalıbının sağındaki 1. çam ağacı şeklinin etrafında dua, 2. çam ağacı şeklinin etrafında İhlâs, Muavvizeteyn ve Fâtîha sûreleri;

▼ Diğer kalıbın solundaki 1. çam ağacı şeklinin etrafında Nasr ve İhlâs sûreleri,

“Allah, kendisinden başka ilâh bulunmadığına şahitlik eder; melekler ile –adalete üzere hareket eden– ilim sahipleri de şuna şahitlik ederler ki O mutlak izzet ve hikmet sahibinden başka ilâh yoktur. ” (Âli İmrân 3/18) âyeti ve tekrar İhlâs sûresi, 2. çam ağacı şeklinin etrafında dua;

▼ Gömleğin orta kısımlarındaki sarı-kırmızı karelerde ve etraflarındaki dairevî

şekillerde Allah'ın çeşitli ism-i şeriflerinden oluşturulmuş dualar (Cevşen), sağdaki sarı-kırmızı karelerin etrafında 48/Fetih sûresinin 24-29. ayetleri, soldaki sarı-kırmızı karelerin etrafında uzunca bir dua;

▼ Etek kısmında sağdaki "hısn/kale" adı verilen 8 dairede ise, her biri Besmele ile başlayan şu âyet-i kerimelerin yazılı olduğu görülmektedir:

1 "Allah'a bağlanan herkes, (üzerindeki etiket ne olursa olsun) dosdoğru yolu bulmuş demektir. " (Â-i İmrân 3/101),

"De ki: Allah'ın -ki bizim sahip ve dostumuzdur- yazdıklarından başkası, asla başımıza gelmez. Müminler de sadece Allah'a güvenip dayansınlar. " (Tevbe 9/51),

"(Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki Allah onun payını vermiş olmasın) onun kesin kalacağı yeri de emâneten durduğu yeri de O bilir; çünkü hepsi apaçık bir kitapta kayıtlıdır. " (Hûd 11/6),

"Şuna emin olun ki ben, hem benim Rabbim hem de sizlerin Rabbi olan öyle bir zata dayanıp güveniyorum ki bütün yaratıkların perçemini (yani, kaderini) O elinde tutmaktadır. Benim Rabbim gerçekten dosdoğru bir yoldadır. " (Hûd 11/56);

2 "Ey Rabbimiz! Sen, Cehenneme soktuğun birini rezil etmişsin demektir. (Yapılması gerekeni zamanında yapmayan) zâlimleri hiç kimse kurtaramaz!" (Â-i İmrân 3/192),

"Orada herkes daha evvel ne göndermişse onun hesabını verecek; hakiki

dost ve sahipleri olan Allah'a döndürülecek; ve o, tanrı diye uydurup durdukları, ortadan kaybolacaktır. " (Yûnus 10/30),

"Şimşek, nerede ise görüş yeteneklerini felç edecek (kadar parlak). . . Önlerini her aydınlatışında, biraz yürüyorlar; karanlık çökünce de dikilip kalıyorlar. . . Allah dileseydi, iştirme ve görme kabiliyetlerini (de) giderirdi. Allah her şeye kâdirdir. ", "Sağır, dilsiz ve kör oldukları için, akledemiyorlar. " (Bakara 2/20, 171);

3 "De ki: Artık hak geldi, bâtil can çekişiyor. Zaten bâtil, can çekişmeye mahkûmdur. " (İsrâ 17/81),

"(Kâfirlerin amelleri...) ya da derin bir denizin zifiri karanlıkları gibidir ki üzerini bir dalga kaplamış; üzerinde bir dalga daha; onun üzerinde de bulut. Yani birbiri üstüne yığılmış karanlıklar. . . Elini sudan çıkarsa nerede ise onu bile göremeyecek kadar. . . Allah'ın nûr vermediği kimsenin, tabî ki nûru olmayacak!. " (Nûr 24/40),

"Ey insanlar! Rabbinize karşı ayağınızı denk alın. Zira o Saatin sarsıntısı gerçekten muazzam bir şeydir. " (Hacc 22/1);

4 "De ki: Allah'ın -ki bizim sahip ve dostumuzdur- yazdıklarından başkası, asla başımıza gelmez. Müminler de sadece Allah'a güvenip dayansınlar. " (Tevbe 9/51), "Her nerede olursanız olun: sarp kaleler içinde bile olsanız, ölüm gelip sizi bulur. " (Nisâ 4/78),

"(Allah'tan başka) ilâh yoktur. " (Â-i İmrân 3/62);

"İki denizi öyle bir şekilde salıvermiş ki karşılaşıyorlar; ama aralarında engel olduğu için, karışmıyorlar. O halde, Rabbinizin hangi nîmetini edebilirsiniz inkâr?" (Rahmân 55/19-21), -dua-;

5 "Yâ Rabbi! Bana hükümlanlık bir miktar verdin ve rüyada görülen şeylerin nasıl tâbir edileceğini öğrettin. Sen ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada da, âhirette de benim sahip ve dostum Sensin. Beni kayıtsız-şartsız Sana teslimiyet göstermiş vaziyette vefat ettir ve [dünya-âhiret nîmetlerine lâıyk] salihlerin arasına beni de kat. " (Yûsuf 12/101),

"De ki: Sen, ey mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verir, dilediğinden alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini alçaltırsın. Bütün hayırlar Senin elinde. . . Sen her şeye kadirsin. " (Â-i İmrân 3/26);

6 Hısn yok-;

7 "Biz de: 'Ey ateş! İbrâhim'e karşı serin ve esenlik ol. ' dedik. Evet, ona bir tuzak kurmak istemişlerdi, ama Biz, onları daha fazla zarara uğrattık ve gerek onu gerekse Lût'u kurtararak herkese bereketli kıldığımız (Şam, Filistin ve çevresindeki) bölgeye ulaştırdık. " (Enbiyâ 21/69-7),

"Ancak daha sonra, zamanında ayağını denk almış olanları kurtarıp (yanlışta direnen) zâlimleri orada diz üstü bırakacağız. " (Meryem 19/72),

“(Azap) emrimiz geldiğinde, tarafımızdan bir rahmet olarak Şuayb’ı ve onunla beraber iman edenleri kurtardık. (Yapması gerekeni yapmayarak) zulmedenleri ise korkunç bir gümbürtü yakalayiverdi de kendi yurtlarında yüzüstü düşüp kalakaldılar. ” (Hûd 11/94),

“Ve onu mâlum iğrençlikleri işleyen o memleketten kurtardık. ” (Enbiyâ 21/74),

“Böylece Yûsuf’a ülkede iyi bir konum sağlamış olduk; hem böylece, rüyasında gördüğü şeylerin tâbirini kendisine öğretecektik. Allah, yapmak istediği bir şeyi mutlaka yapar, fakat insanların çoğu bilmez. ” (Yûsuf 12/21),

“Ey Rabbimiz! Bizim mi yoksa kavmimizin mi haklı olduğunu ortaya çıkar, zira gerçeği ortaya çıkaranların en hayırlısı Sensin. ” (A’râf 7/89),

“Muzaffer olacaklar, kendileridir. Galip gelecekler, Bizim ordumuzdur. ” (Sâffât 37/172-173), –dua–;

8 “Allah insanlara karşı gerçekten şefkatli ve merhametlidir. ” (Bakara 2/143; Hacc 22/65),

“Eğer Allah’ın üzerinizdeki lütuf ve merhameti olmasaydı, kesin, hüsrâna uğrayanlardan olacaktınız!” (Bakara 2/64),

“Hiç şüpheniz olmasın ki o Saate ilişkin bilgi yalnızca Allah’ın katındadır. Yağmuru O yağdırır; rahimlerde ne olduğunu (bütün özellikleriyle) O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez; hiç

kimse hangi topraklarda öleceğini bilmez. ” (Lokman 31/34), –dua–

Gömleğin arka yüzünde ise, sadece boynu çevreleyen kısma yazı yazılmış olup Âyete’l-kürsî’ye ilâveten, sekiz rozette sırasıyla şunlar okunmaktadır:

“De ki: Allah’ın -ki bizim sahip ve dostumuzdur- yazdıklarından başkası, asla başımıza gelmez. Müminler de sadece Allah’a güvenip dayansınlar. ” (Tevbe 9/51)

▼ 5-8. rozetlerde: “Önlerinde ve arkalarında kendilerini Allah’ın (azap) emrinden koruyan birtakım güçler (yani bekçi melekler) vardır. ”¹ (Ra’d 13/11),

“En iyi koruyup kollayan, Allah’tır; merhametlilerin merhametlisi de O’dur. ” (Yûsuf 12/64);“Oysa bu, Levh-i Mahfûz’a işlenmiş şanlı-şerefli bir hitâbedir. ” (Burûc 85/21-22) ihfaznâ : “Bizleri de koru!”,

▼ Bunun altındaki yarım dairede: Besmele, “Attiğın vakit de sen atmamıştın, Allah atmıştı. . . ” (Enfâl 8/17).

Allahümme def’an hâmili hâza’d-dir’i min külli belâin ve mekrin ve bi-hurmeti(‘l) Kur’âni’l-azîm ihfaz ani’l-hatâyâ yâ Rabbâh -dairenin içinde devam ediyor- yâ seyyidâh! Min külli âfetin ve beliyye ve şerri külli seyfin ve rumhin bi-hakkı hâzihî’l-esmâ: “Allahım! Bu gömleği üzerinde taşıyandan her türlü belâ ve komployu savuştur; Kur’an-ı Kerim hürmetine bizleri hatâlardan (yanlış stratejilerden) koru. Efendimiz! Şu isimler hürme-

tine bizleri her tür âfet ve belâdan, bütün kılıç ve mızrakların şerrinden muhâfaza eyle yâ Rabbi!” duasından sonra çeşitli harfler, rakamlar; en sonda ise “ve’l hamdü lillahi Rabbi’l âlemîn. ” : “Bütün âlemlerin Rabbi Allah’a hamdolsun. ”

¹ Ancak Allah’ın takdir ettiği zaman geldiğinde, hepsi ortadan kaybolur (İbn Kesîr, Tefsîru’-Kur’âni’l-azîm, II, 503; ‘İkrime’nin İbn Abbas’tan naklettiği bir görüş).

11-12 13/1182 [kat. no. 23]
gömleğin ön ve arkası

13/1182 [kat. 23] Bu gömlekte, Allah'ın varlığı-birliği, mutlak hükümlüğü, Allah katında yegâne hak dînin İslâmiyet olduğu, fetih ve necât temaları dışında; çerçevesindeki âyetlerin yanı sıra dört halîfenin isimleri, çeşitli vefk,² tılsım³ ve duaları ile aşağıdaki âyetler yazılıdır:

▼ Sol omuzdan aşağıya doğru gömleğin tamamını dolanan 48/Fetih sûresi,

▼ Bu şeridin yanındaki kırmızı yazılı şeritte "ElifLâmMîm. Allah; kendisinden başka ilâh bulunmayan, mutlak hayat sahibi ve kendi zâtı ile kâim olan yegâne varlıktır. Bu kitabı sana gerçek bir gaye ile kendinden evvelkinin tasdikçisi olarak indiren de O'dur; daha önce insanlara rehberlik eden Tevrat ile İncil'i ve gerçeği sahtesinden ayıran diğer kitapları indiren de O'dur. Allah'ın âyetlerini inkâr edenler için şüphesiz şiddetli bir azap söz konusudur; çünkü Allah, mutlak bir izzete sahip olup hak edeni mutlaka cezalandırmaktadır. Yerde ve gökte bulunan hiçbir şey Allah açısından gizli değildir. Sizi, annelerinizin rahminde istediği gibi şe-

killendiren O'dur; bu mutlak izzet ve hikmet sahibinden başka ilâh yoktur." (Âl-i İmrân 1-6);

"Allah, kendisinden başka ilâh bulunmadığına şahitlik eder; melekler ile -adalet üzere hareket eden- ilim sahipleri de şuna şahitlik ederler ki O mutlak izzet ve hikmet sahibinden başka ilâh yoktur. Şüphesiz Allah katında yegâne din İslâm'dır (yani, O'na kayıtsız-şartsız teslimiyet göstermek)" (Âl-i İmrân 3/18-19),

▼ Bunların devamında ise, şu âyetler yer almaktadır: "Allah, -ki kendisinden başka ilâh yoktur- kıyamet günü hepinizi mutlaka bir araya getirecektir; bunda kuşkuya yer yoktur. Allah'tan daha doğru sözlü biri olabilir mi?!" (Nisâ 4/87),

"İşte her şeyi yaratan Rabbiniz Allah (böylesine uludur)! O'ndan başka da ilâh yoktur. O halde, sadece O'na kulluk edin. Kaldı ki her şeyin güvenip dayanacağı da O'dur." (En'âm 6/102),

"O'ndan başka ilâh yoktur. Putpe-restlerden yüz çevir." (En'âm 6/106),

"De ki: Ey insanlar! Şüphesiz ben Allah'ın hepinize gönderdiği bir elçiyim; O Allah ki göklerin ve yerin mülkiyeti kendisinin olup O'ndan başka ilâh yoktur; hayatveren de O'dur, öldüren de." (A'râf 7/158).

▼ Solda 1/Fâtîha sûresi;

▼ Omuzlarda, yakayı çevreleyen kısımdan aşağıya doğru -giyen kişiye göresoldan itibaren üç satır hâlinde (4. satırda, Fetih sûresi devam etmekte) aşağıdaki âyetler yazılıdır: "Balığın yoldaşını (yani Hz. Yunus'u) da. . . Hani, kızarak (kaçak bir köle gibi) çekip gitmişti ya. . . Bizim kendisini hiç sıkıştırılamayacağımızı zannetmişti, fakat o karanlıklar içinde kalınca: 'Senden başka ilâh yok! (Hakkında düşündüklerimden) Seni tenzih ederim. Gerçekten, (yapması gerekenin tersini yaparak) zulmedenlerdenmişim!' diye seslenmişti. Biz de ona icabet ederek kederinden kurtarmıştık. Bize inanıp güvenenleri Biz böyle kurtarıyoruz." (Enbiyâ 21/87-88),

"Mutlak gerçek ve mutlak hükümdar olan Allah ne kadar yücedir! O'ndan başka ilâh yoktur. O cömert (mutlak hükümlülük) tahtın(ın) sahibi de O'dur." (Mü'minûn 23/116),

"Kendisinden başka ilâh olmayan yegâne tanrı O'dur. Her türlü övgü O'nun hakkıdır. Mutlak hâkimiyet de kayıtsız-şartsız O'nundur; siz de eninde sonunda O'na döndürüleceksiniz." (Kasas 28/70),

"Allah'la beraber başka bir ilâha kulluk etme. Ondan başka ilâh yok. O'nun zâtından başka her şey helâk olacak. Mutlak hâkimiyet kayıtsız-şartsız O'nundur ve eninde sonunda O'na döndürüleceksiniz." (Kasas 28/88),

² Bir kimsenin umutlarına ve isteklerine uygun şekilde, üzerine harfler, harflerin ebcedî değerleri, bir takım sembolik şekiller ya da âyetler yazılmış muskalara vefk denir. Kenarlarındaki çizgi ve köşelerin sayısına göre, 3'lü, 4'lü, 6'lı... (vefk-i sülâsî, vefk-i rubâî, vefk-i sūdâsî...) şeklinde adlandırılır.

³ Aslen Yunanca olup kişiye rahatsızlık veren şeyin def edileceği iddiası ile kullanılan çizgi ve yazılara denir (*el-Müncid*, "talseme" mad.).

13-14 13/1183 [kat. no. 38]
gömleğin ön ve arkası

“Ey insanlar! Allah’ın, üzerinizdeki onca nîmetini hatırlayın. Hem, size gökten ve yerden rızık veren Allah’tan başka bir yaratıcı mı var!? O’ndan başka ilâh olmadığı halde nasıl olup da döndürülüyor-riyorsunuz!?” (Fâtır 35/3).

▼ Sağ kolda –ortasında kare bulunan– iki satırda: En’âm 6/144 âyeti yazılıdır, âyetin devamı, sol kolda –ortasında kare bulunan– iki satırdadır –Meallerini birlikte veriyorum– “Yoksa siz, Allah bunu size tavsiye ederken bizzat şahit miydiniz? Hiçbir bilgiye dayanmaksızın tamamen kendisinin uydurduğu şeyleri milleti saptırmak için Allah’a mâl edenden daha zâlimi olabilir mi!? Kuşkusuz, (yapması gerekenin tersini yapan) zâlim bir gürûhu, Allah doğru yola iletmez. De ki: Bana vahyolunanlar arasında; ölmüş hayvan, akıtılmış kan, domuz eti –ki bizatihî murdardır– ve Allah’tan başkası adına günahkârca boğazlan(dığı için murdarlaş)andan başka, yenmesi yasak olan hiçbir şey görmüyorum. Kaldı ki azıtmaksızın ve çizmeyi aşmaksızın (bunlardan yararlanmak) zor(un)da kalan olursa, senin Rabbin şüphesiz (onları da) bağışlayıcıdır, merhametlidir.” (En’âm 6/144-145)

▼ Sağ kolun kenar kısmında: Allahümme yâ sâhile’l-umûr sehhlil aleynâ umûranâ bi-cûdike ve fazlike ve yessir murâdena bi-keramike yâ Ekrame’l-ekramîne ve yâ Erhame’r-râhimîn: “Allahım! Sen ey iş-

leri âsân eden! Cömertliğine ve lütfunla işlerimizi bize âsân et. Ey cömertler cömertdi! Ey merhametliler merhametlisi! Kereminle murâdımızı kolaylaştır. ”

▼ Sol pazunun kenar kısmında ise, “[Evet, ganîmetler Allah’a ve Elçisine aittir] çünkü onları siz öldürmediniz, Allah öldürdü. Attığın vakit de sen atmamıştın, Allah atmıştı.] Hâsılı; O, bütün bunları müminleri güzel bir imtihanla imtihan etmek için yapmıştır. ” (Enfâl 8/17), “En iyi koruyup kollayan Allah’tır; merhametlilerin merhametlisi de O’dur. ” (Yûsuf 12/64) ve dua yer almaktadır.

13/1183 [kat. 38] Gömleği sağ omuz başından itibaren baştan aşağı dola- nan 48/Fetih sûresine (25. âyetteki “Li-yüdhilâllâhu fi rahmetihi men yeşâu” cümlesine kadar) ek olarak –giyen kişiye göre– sağ omuz/göğüsten aşağıya doğru nispeten kalın harf karakteriyle:

▼ Besmele’den sonra “İman edenlerle karşılaştıklarında: ‘İman ettik’ diyorlar; birbirleriyle baş başa kaldıklarında ise: ‘Allah’ın size açtığı bilgileri Rabbiniz yanında size karşı delil getirebilirler diye mi onlara bildiriyorsunuz!? Hiç kafanız çalışmıyor mu sizin?!’ diye birbirlerine çıkıyorlar. ” (Bakara 2/76),

“İşte görüyorsun, kalplerinde hastalık(lı bir iman) bulunanlar ‘Bu gidişle, korkarız başımıza bir felâket gelecek!’ diyerek bunlar arasında koşturup duruyorlar. Belki Allah fetih ya da kendi katından bir başka şey getirecek

de içlerinde gizledikleri bu tür düşünce ve dostluklar için pişman olacaklar. " (Mâide 5/52);

▼ –Giyen kişiye göre– sol omuz/göğüs-ten aşağıya doğru aynı yazı karakteriyle: "Biz sadece Allah'a güvenir, O'na dayanırız. Ey Rabbimiz! Bizim mi yoksa kavmimizin mi haklı olduğunu ortaya çıkar, zira gerçeği ortaya çıkarınların en hayırlısı Sensin. " (A'râf 7/89),

"Şayet bu ülke halkları iman edip zamânında ayaklarını denk alsalardı, üzerlerine gökten ve yerden bereket kapıları açardık, fakat yalanladılar; Biz de onları kazandıkları günahlar yüzünden enseleyiverdik. " (A'râf 7/96),

"Kimin haklı kimin haksız olduğunun ortaya çıkmasını isteyip duruyordunuz ya, işte çıktı! Şimdi, artık vazgeçerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. " (Enfâl 8/19),

"Şayet üzerlerine gökyüzünden bir kapı açsak, aa, her şeyden ümitlerini kesmişler!. . ",⁴

"Hükümünü daima gerçeğe uygun olarak veren mutlak bilgi sahibi O'dur. " (Sebe' 34/26),

"Gaybın anahtarları O'nun yanındadır; bunu O'ndan başkası bilmez. " (En'âm 6/59);

▼ Bunların hemen altında, diz altına gelen farklı bir çizgi içinde:

"Yapılan uyarıları gözardı ettiklerinde, önce bütün nîmet kapılarını üzerlerine açardık (sonra da. . .)" (En'âm 6/44),

"Biz sadece Allah'a güvenir, O'na dayanırız. Ey Rabbimiz! Bizim mi yoksa kavmimizin mi haklı olduğunu ortaya çıkar, zira gerçeği ortaya çıkarınların en hayırlısı Sensin. " (A'râf 7/89);

▼ Bu iki yazının iç kısmında dize yakın (alt) kısmında iki adet "Allah'tan bir zafer ve yakın bir fetih. " (Saff 61/13)

▼ En dış şeritte, sol omuzda yakanın bitişiğinde: "Sen Kur'an okuduğun zaman, seninle şu âhirete iman etmeyenler arasına koyu bir perde çekeriz. " (İsrâ 17/45),

"Sen, Kur'an'da Rabbini tek olarak andığın vakit, memnuniyetsiz bir şekilde sırtlarını dönüp giderler. " (İsrâ 17/46) âyetlerinden sonra dualar yer almaktadır.

▼ En dış şeritte, sağda, aşağıdan yukarı doğru: "(Bu ferman) Süleyman'dan olup 'Rahmân, Rahîm Allah nâmına, bana baş kaldırmayın ve kayıtsız-şartsız teslim olmuş vaziyette yanıma gelin!' diyor. " (Neml 27/30-31),

"De ki: Allah'ın –ki bizim sahip ve dostumuzdur– yazdıklarından başkası, asla başımıza gelmez. Müminler de sadece Allah'a güvenip dayansınlar. "(Tevbe 9/51),

"Allah sana bir zarar dokunduracak olsa –O'ndan başka– bunu giderebilecek yoktur. Yine, senin hakkında bir hayır dileyecek olsa, O'nun bu lütfunu geri çevirebilecek de yoktur. O, lütfunu kullarıdan dilediğine nasip eder. Asıl bağışlayıcı, asıl merhametli O'dur. " (Yûnus 10/107),

"Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki Allah onun payını vermiş olmasın; onun kesin kalacağı yeri de emâneten durduğu yeri de O bilir; çünkü hepsi apaçık bir kitapta kayıtlıdır. " (Hûd 11/6),

"Şuna emin olun ki ben, hem benim Rabbim hem de sizlerin Rabbi olan öyle bir Zata dayanıp güveniyorum ki bütün yaratıkların perçemini, O, elinde tutmaktadır. Benim Rabbim gerçekten dosdoğru bir yoldadır. " (Hûd 11/56),

"[Yeryüzünde (bu kelime âyetten değil)] Nice canlı vardır ki rızıkını taşıyıp depolamaz; ama Allah onlara da, size de rızık veriyor. Çünkü işiten de O'dur, bilen de. . . " (Ankebut 29/60),

"Allah'ın insanlara bahşedeceği herhangi bir rahmeti engelleyecek; vermeyip tuttuğu bir şeyi de kendisinden başka salıverecek yoktur. O, böylesine mutlak bir izzet ve hikmete sahiptir. " (Fâtır 35/2),

"Bunlara: 'Gökleri ve yeri kim yarat-tı?' diye sorsan, mutlaka 'Allah' derler. De ki: Peki, Allah bana bir zarar vermek istese O'nunla birlikte taptıklarınız O'nun vereceği zararı giderebilirler mi? Ya da bana bir rahmet dilese, O'nun vereceği rah-

⁴ Dikkat edilirse, "Onlara gökyüzünden bir kapı açsak da oradan yukarı çıksalardı," (Hicr 15/14) ile "Nihayet üzerlerine zorlu bir azâbin kapısını açtığımızda bir de ne görelim, ümitsizliğe düşüvermemişler mi!" (Mü'minûn 23/77) âyetleri mezcedilerek yeni bir bileşim yapılmış.

meti engelleyebilirler mi, ne dersiniz? De ki: Bana Allah yeter. Güvenip dayanacak olanlar da sadece O'na güvenip dayan-sınlar. " (Zümer 39/38. Sağ omuzun üzerindeki en dış/küçük şerit)

▼ Sağ diz altında (Fetih sûresi şeridinin üstünde) bulunan üç ince şeritten ortadakinde mevcut yazılar arasından 62/Cuma sûresi âyetleri seçilebilmektedir ki bunların arasında: "De ki: Siz ey Yahudileşenler! Madem, Allah'ın diğer insanlardan ayrı, özel dostları olduğunuzu iddia ediyorsunuz, dürüstseniz, haydi ölmek istesenize! . Ama, yapmış oldukları şeyler yüzünden, asla ölmek istemeyeceklerdir. Allah bu zâlimleri çok iyi tanıır. De ki: Kaçtığınız ölüm, nasılsa gelip sizi bulacak. Sonra gizli-açık her şeyi bilen zata döndürüleceksiniz; O da size yaptıklarınızı teker teker haber verecek!" (Cuma 62/6-8) âyetleri dikkat çekicidir.

13/1184 [kat. 22] Ön yüzünde, gömleği giyen kişinin sol omuz hizâsından başlayarak U şeklinde -gittikçe büyüyen- iç içe üç şeritte 48/Fetih sûresi, dördüncü şeritte 73/Müzzemmil sûresi (20. âyetteki "Allah şunu da gördü ki: içinizde daima ... Allah yolunda çarpışanlar bulunacak. " cümlesi dolayısıyla yazılmış olabilir.)

▼ Yakadan aşağı inen açık kısmın yaklaşık 1 cm. kenarlarındaki bordürde: "Emin ol ki (Hudeybiye barış antlaşmasının imzasıyla birlikte) senin önünü açmış olduk. Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecekteki bütün kusurlarını bağışlayıp senin üzerindeki nîmetini tamamlamış ve seni artık dosdoğru gidebileceğin bir yola sokmuş oldu. Evet, böylece Allah sana gerçekten onurlu bir zafer ihsân etmiş oldu. " (48/1-3),
". . . ve karşılık olarak Allah kendilerine yakın bir fetih nasip etti. " (48/18),
"Biz de göğün kapılarını açtık. " (Kamer 54/11) ve
"Allah'ın yardımı ve fetih gel(ip de önün tamamen açıl)dığında, insanların Allah'ın dînine dalga dalga girdiklerini gördüğünde, Rabbine hamd ederek O'nu tenzih et; seni bağışlaması için O'na dua et. İnan O, tevbeleri kabul buyurmuştur hep. " (110/Nasr sûresi) zar zor seçilmektedir.

Omuzlardan aşağıya –giyene göre soldan itibaren– üç satırda ise sırasıyla:
Allâhümme yâ Müfettiha'l-ebvâb es-semâ' [müfettiha ebvâbi's-semâ?],
"Yapılan uyarıları gözardı ettiklerinde, önce bütün nîmet kapılarını üzerlerine açardık; verilen nîmetlerle şımarıdıkları zaman ise, ansızın yakalayiverirdik ve bir de bakardık ki her şeyden ümitlerini kesmişler! . " (En'âm 6/44),
"Gaybın anahtarları O'nun yanındadır; bunu O'ndan başkası bilmez. Karada ve denizde ne varsa O bilir. Düşen; bir yaprak -ki onu da bilir- ve Arzın derinliklerindeki tek bir dâne, hâsılı yaş-kuru [canlı-ölü] hiçbir şey yoktur ki o apaçık kitapta yer almasın. " (En'âm 6/59),
"Biz sadece Allah'a güvenir, O'na dayanırız. Ey Rabbimiz! Bizim mi yoksa kavmimizin mi haklı olduğunu ortaya çıkar,

zira gerçeği ortaya çıkaranların en hayırlısı Sensin. " (A'râf 7/89),

Kimin haklı kimin haksız olduğunun ortaya çıkmasını isteyip duruyordunuz ya, işte çıktı! Şimdi, artık vazgeçerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır; yok döner [yine düşmanlık eder]seniz, Biz de [azâba] döneriz. Adamlarınız ne kadar çok olursa olsun size bir faydası olmaz! Çünkü Allah müminlerle beraberdir. (Enfâl 8/19),

"Onlara gökyüzünden bir kapı açsak da oradan yukarı çıksalardı [15. Yine: 'Â!. . Herhalde gözlerimiz boyandı! Yok yok; kesin bize büyü yapılmış!' derlerdi]. " (Hicr 15/14),

"Nihayet Ye'cûc ve Me'cûc(ün önlerindeki sed) açılıp bütün tepelerden akın akın gelirler. " (Enbiyâ 21/96),

"Artık onlarla aramızdaki kesin hükümünü ver ve beni de beraberimdeki müminleri de kurtar. " (Şuarâ 26/118),

"Madem doğru söylüyorsunuz, ne zamanmış bu fetih!?' diyorlar. De ki: Fetih günü, inkârcılara, ne iman etmeleri fayda verecektir ne de kendilerine mühlet verilecektir. " (Secde 32/28-29) âyetleri...

Bu üç satır, yatay şeritler hâlinde olup aralarında çok küçük yazılardan oluşturulmuş çeşitli tılsımlar/vefkler vardır. Kelime-i Tevhid ve Muhammed'li-hulefâ-i râşidîn satrançlı kûfî tarzındadır. İçlerine âyetler yazılarak oluşturulmuş "bismillâhirrahmanirrahîm" ve "inna fetahna leke fethan mübîna" kalıpları (bu dört yazı uzaktan seçilebilmektedir). Bu

kalıplardan ilkinin içerisinde YâSîn sûresi seçilebilmektedir. 2. kalıptaki yazıyı yakından göremediysen de Fetih sûresinin yazılı olduğu anlaşılmaktadır.

▼ Bunların altında 48/Fetih sûresi yazılı üç şeridin hemen üstünde bağımsız iki çizgi hâlinde: "Dolayısıyla, O'nun âyetlerine inanmışsanız, Allah'ın adı anılarak kesilen şeylerden yeyin. Hem, -mecburen yedikleriniz dışında- haram kıldığı şeyleri Allah size ayrı ayrı bildirmişken, niçin O'nun adı anılarak kesilenden yemeyecekmişsiniz ki!? İnanın, birçoğu, insanları hiçbir bilgiye dayanmaksızın sırf keyiflerine uyararak saptırır. Senin Rabbin bu çizmeyi aşanları çok iyi bilmektedir. " (En'âm 6/118-19)

Hayvanların Allah adına kesilmesi bağlamındaki bu âyetlerin niçin yazılmış olabileceği hakkında bende tam bir kanaat hâsıl olmadı; ancak -Allah'ın, "birtakım yiyecekleri haramlaştırarak insanları sapıtan haddini bilmezleri çok iyi bildiği"ni ifade eden son âyet esas alınarak- "El mu'tedîn" ile saldırgan düşmanlar arasında alâka kurulmuş olabilir. Çünkü Allah'ın bir kişi ya da zümreyi çok iyi bildiğinin ifade edilmesi tehdit içermektedir.

▼ Son üç tılsımlı gömlekte, fetih ve zafer mânâsına gelme de feth kökünden kelimeler içeren âyetlerin seçildiği gözden kaçmıyor.

13/1389 [kat. 32] Tılsımlı gömlek geleğinin en güzel örneklerden biri olan bu gömlekte, 48/Fetih sûresi ve 6/En'âm sûresinin bir kısmı yer alır. Kırmızı mürek-

keple yazılmış bu iki sûre, yakanın hemen etrafından başlayarak gömleği iki yandan 2 şerit halinde dolaşmaktadır, Fetih sûresi –giyene göre– solda, En’âm ise sağdadır. Fetih sûresinin tamamı yazılı, ancak En’âm sûresinin 138-158. âyetleri yazılıdır. (Sağ dış şerit En’âm Suresi 138. âyetteki “Ve enâmün lâ yezkürûnesmellâhi aleyha” ifadesi ile başlayıp 148. âyetteki “ve tuhricûhu”da bitiyor; iç şerit ise, aynı âyetteki “in tettebeûn” ifadesi ile başlayıp 157. âyetteki “sû el azâbi bimâ kânû yesdigûn”da bitiyor),

▼ Sağ koltuk altında 86/Tânk, 87/A'lâ ve 100/Âdiyât sûreleri,

▼ Sol koltuk altında 90/Beled (bunun âyetleri arasında [Bu (mektup), “Süleyman’dan ve ‘Rahmân, Rahîm Allah nâmına’ diye başlıyor. ”] (Neml 27/30) âyetinden oluşturulmuş 7’li vefk), 91/Şems sûreleri,

▼ –Giyene göre– sağdaki kesintili 12 şeritte: “Gökleri ve yeri altı günde yaratıp daha sonra (mutlak hükümler) tahtına kurulan O’dur. Toprağa neyin girdiğini, oradan neyin çıktığını; gökyüzünden neyin indiğini, oraya neyin yükseldiğini O bilir. Nerede olursanız olun, sizinle beraberdir; Allah yaptıklarınızı görmektedir. Göklerin ve yerin mülkiyeti O’na aittir. Bütün işler eninde sonunda Allah’a döndürülür. Geceyi gündüze, gündüzü de geceye sokar. Aynı zamanda, sînelerin

bile kühüne vâkıftır. ” (Hadîd 57/4-6),

“Aksine, sadece Allah’a kulluk et ve şükredenlerden ol. ” (Zümer 39/66);

“Evet, böylece Allah sana gerçekten onurlu bir zafer ihsân etmiş oldu. ” (48/3),

▼ Bunun sağında (kenarda) kolun üst kısmında kesintili 12 şeritte: “Sizleri karanlıklardan aydınlığa çıkarsın diye şu kuluna apaçık âyetleri indiren O’dur; size karşı da gerçekten şefkatlidir, merhametlidir. Evet; bütün bu gökler ve yer, sonunda Allah’a miras kalacakken, sizin neniz var ki Allah yolunda harcama yapmıyorsunuz!? Gerçi içinizden, fetihten önce harcama yapmış ve çarpışmış olanlar (daha sonra harcama yapmış ve çarpışmış olanlarla) eşit düzeyde görülmecek ve böylelerinin derecesi elbette daha büyük olacaktır; ama Allah, o güzelim âkıbeti sonuçta her ikisine de vaad etmektedir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. ” (Hadîd 57/9-10); hasbiya’llâhu ve kefâ: “Bana Allah yeter!” ibareleri,

▼ Soldaki kesintili 12 şeritte: “Buna karşılık Allah müttakileri kurtuluşa erdirir. Bu kötü durum onların başına gelmeyeceği gibi, üzülmeyeceklerdir de. . . Her şeyi yaratan, Allah’tır; her şeyin güvenip dayanacağı da O’dur. Göklerin ve yerin kilitleri O’nundur. Allah’ın âyetlerini inkâr edenler de (emîn olsunlar ki) hüsrâna uğrayanlar ancak böyledirler. De ki: Be câhiller!. . Siz bana, Allah’tan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz!” (Zümer 39/61-64) ve

“Rableri karşısında zamanında ayaklarını denk almış olanlar ise, âlâ-yı vâlâ içinde bölük bölük Cennete götürülür. Oraya vardıkları zaman, kapılar açılır ve bekçiler: ‘Artık her tür belâdan uzaksınız! Gönlünüz hoş olsun! Buyrun hiç çıkmamak üzere girin’ derler. ” (Zümer 39/73);

▼ Bunun solunda kolun üst kısmında kesintili 12 şeritte: “ve onu bütün lâf dinlemez şeytanlardan koruduk. ” (Sâffât 37/7),

“Hani Rabbine tertemiz bir kalple gelmişti ya. ” (Sâffât 37/84),

“Kendilerine yardım ettik ve galip gelenler onlar oldu. İkisine, o mâlum kitabı verdik. İkisini de dosdoğru yola ilettik. ” (37/116-18),

“Hani, onu da ailesini de tamamıyla kurtarmıştık ya. ” (37/134),

“Elçi olarak gönderdiğimiz kullarımız için, Bizim şu hükmünüz kesindir: Muzaffer olacaklar, kendileridir. Galip gelecekler de elbette Bizim ordumuzdur. ” (37/171-73),

“O zaman bu gerçekten büyük bir başarı! Çalışacak olanlar, esas bunun için çalışmalı!. . ” (37/60-61);

▼ Sağdaki 3’lü dikey bordürde: “Rableri karşısında zamanında ayaklarını denk almış olanlar ise, âlâ-yı vâlâ içinde bölük bölük Cennete götürülür . . . Onlar da: ‘Bize yapmış olduğu vaadi yerine getiren ve bizi istediğimiz her yerinde oturabileceğimiz böyle bir yurda yerleştiren Allah’a

hamdolsun! Bir emekçiye verilebilecek en güzel ücret!’ derler. ” (Zümer 39/73-74),

“Kim Allah’a karşı dikkatli hareket ederse, O, kendisi için bir çıkış kapısı açar ve onu, hiç ummadığı bir yerden rızıklandırır. Allah’a güvenip dayanan kimselere Allah yeter. Allah, emrini eninde sonunda yerine getirir; ama Allah, her şey için bir ölçü belirlemiştir. ” (Talâk 65/2-3),

“Her kim Allah’a karşı dikkatli hareket ederse, O da onun işini kolaylaştırır. Allah’ın size indirdiği ferman budur. Her kim Allah’a karşı dikkatli hareket ederse, O da onun günahlarını örtüp mükâfatını büyütür. ” (Talâk 65/4-5)

“Kendiniz için önden gönderdiğiniz her bir hayrın Allah’ın yanında daha hayırlı ve daha büyük hale geldiğini göreceksiniz. ” (Müzzemmil 73/20);

▼ Soldaki 3’lü dikey bordürde: “Allah’ın nûrunu (o küçücük) ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Oysa, kâfirlerin işine gelmese de Allah, nûrunu her tarafa yatacağıdır. Evet -putperestlerin işine gelmese de- Elçisini, nûruyla ve yapacağı kılavuzlukla bütün dinlerin ışığını sönmük bırakacak gerçek dinle gönderen O’dur. Ey iman edenler! Sizi canınızı yakacak bir azaptan kurtaracak kârlı bir alış-veriş göstereyim mi size: Siz Allah’a ve Elçisine iman eder, mallarınızla ve canlarınızla Allah’ın yolunda uğraşıp didinirsiniz -ki, bir bilmiş olsanız, bu sizin için ne kadar hayırlıdır-; O da günahlarınızı bağışlar ve sizi, aşağısında ırmakların aktığı cennetlere; Adn cennet-

lerindeki güzelim köşklere yerleştirir ki büyük kurtuluş budur. Hoşunuza gidecek bir başka şey de: Allah’ın yardımıyla yakında gerçekleşecek zaferdir. Bu müjdeyi müminlere ilet. Ey iman edenler! Allah’ın yardımcısı olun. Nitekim Meryemoğlu İsa da Havârîlere: ‘Allah’ın zaferine giden yolda kim benim yardımcım olur?’ demişti de Havârîler: ‘Biz, Allah’ın zaferine ulaşmana yardım ederiz!’ demişlerdi. Sonuçta, İsrâiloğullarının bir kısmı iman etti, bir kısmı da reddetti; Biz de iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik; işte, böyle böyle güçlendiler. ” (Saff 61/8-14),

“Bizim Rabbimiz Allah’tır’ deyip sonra da dosdoğru yaşamış olanlar yok mu. . . Melekler bunların üzerine inip inip şöyle diyecek: ‘Korkmayın, tasalanmayın. Öteden beri size vaadedilen Cennetle neşelenin! Biz sizlerin hem dünya hayatındaki hem de âhiretteki dostlarıdır. Orada, canlarınızın istediği ve talep ettiğiniz her şeye sahip olacaksınız. Merhametli bir bağışlayıcının ikramı olarak. . . ’ Allah’a çağırın, (dünyada ve âhirette) işe yarayacak şeyler yapın ve: ‘Ben kayıtsız-şartsız teslimiyet gösterenlerdenim!’ diyen birinden daha güzel sözlüsü olabilir mi?” (Fussilet 41/30-33);

▼ Sağda ve solda yer alan 4’lü vefklerde: “Kur’an okurken, kovulmuş Şeytandan Allah’a sığın. ” (Nahl 16/98);

“Allah’tan bir zafer ve yakın bir fetih. ” (Saff 61/13),

“Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt gelmiş bulunuyor. ” (Yûnus 10/57),

“Ve sonuçta, kendilerine bir fenalık dokunmamış olarak Allah’ın verdiği ganîmetle (Bedir’den) geri dönmüşler ve Allah’ın rızasına ermişlerdi. Allah büyük fazl ü kerem sahibidir. ” (Âl-i İmrân 3/174);

“Ey Rabbimiz! Yalnız Sana güvenip dayandık; yalnız Sana yöneldik; sonunda Sana varacağız. ” (Mümtahine 60/4),

“Ve onu bütün lâf dinlemez şeytanlardan koruduk. ” (Sâffât 37/7),

“Ey Rabbimiz! Bize hidâyet buyurduktan sonra kalbimizi saptırma. Ve bize kendi katından rahmet ihsan eyle. Şu kesin ki her şeyi hibe eden Sensin. ” (Âl-i İmrân 3/8),

“Evet bu mesajı indiren de Biziz; onun koruyucusu da Biziz. ” (Hicr 15/9),

“(Süleyman) Dedi ki: ‘Yâ Rabbi! Beni bağışla ve bana öyle bir hükümlerlik ihsan et ki benden başka hiç kimse böyle bir hükümlerliğe ulaşmasın. Şüphesiz sen çok lütüfkârsındır!’ Biz de, istediği yere onun emriyle âheste âheste giden rüzgârı (yani, başta Kızıldeniz’in kıyısında yaptırdıkları olmak üzere yelkenli gemileri), (Sur kıralı Hiram ve onun gönderdiği) inşaat ustası ve gemici şeytan(î uzman)ları (ayrıca angaryacı, cenkçi, cenk arabacısı, süvari) ve zincirlerle birbirine bağlanmış diğerlerini onun emrine verdik. ” (Sâd 38/35-37);

“Gerçek şu ki, iman ederek yalnızca Rablerine güvenenler üzerinde onun (şeytanın) hiçbir hakimiyeti yoktur. ” (Nahl 16/99),

“Sen Kur’an okuduğun zaman, sevinle şu âhirete iman etmeyenler ara-

sına koyu bir perde çekeriz. " (İsrâ 17/45),

"De ki: Şimdi, madem Allah'ı seviyorsunuz, o zaman bana tâbi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayıcıdır, merhametlidir. " (Âl-i İmrân 3/31),

"De ki: Herkes kendi değer yargılarına göre hareket eder. " (İsrâ 17/84),

"De ki: Artık hak geldi, bâtil can çekişiyor. Zaten bâtil, can çekişmeye mahkûmdur. " (İsrâ 17/81),

"Hani, onu da ailesini de tamamıyla kurtarmıştık ya, işte o zaman. " (Sâffât 37/134),

"Bu, Allah'ın lütfu olup onu dilediklerine ihsân etmektedir. Allah büyük lütuf sahibidir. " (Cuma 62/4);

"Allah'ın nîmetlerini saymaya kalksanız, kesinlikle sayamazsınız. Allah gerçekten bağışlayıcıdır, merhametlidir. " (Nahl 16/18),

"Yalnız, şundan emin ol ki Benim kullarım üzerinde senin hiçbir yaptırım gücün olmayacak. Çünkü hiç kimse Senin Rabbin kadar güveniliril dayanılmaya lâik değildir. " (İsrâ 17/65),

"Doğruyu getiren ve onu tasdik eden. . . İşte, müttakiler böyleleri olup Rablerinin yanında her istediklerini elde edeceklerdir. Yaptıklarını en güzel bir şekilde yapanların mükâfatı budur. " (Zümer 39/33-34);

"Elbette! de; 'İster taş olun ister demir olun! İsterseniz, gözünüzde büyüttüğünüz bir başka yaratık olun (mutlaka di-

riltileceksiniz). ' 'Peki bizi yeniden diriltecek olan kimmiş!?' diyecekler; 'Sizi (her tür gelişmeye açık olarak) ilk kez yaratan.

' de. . . Bu sefer de: 'Peki ne zaman olacakmış bu!?' diyerek alaylı alaylı başlarını sallayacaklar. De ki: 'Muhtemelen yakında. " (İsrâ 17/50-51),

"Ergin çağına geldiğinde, ona bilgelik ve ilim verdik. " (Yûsuf 12/22),

"Hükümdar: 'Onu bana getirin de kendi has adamım yapayım. ' dedi. Onunla konuşunca da dedi ki: 'Sen bugün artık bizim nezdimizde yüksek rütbeli güvenilir birisin. " (Yûsuf 12/54),

"O'nun sizi çağıracağı, sizin de O'na hamdûsenâ ederek emrine uyaçağınız gün. . . ki o zaman, (dünyada) çok az kaldığınızı zannedeceksiniz. " (İsrâ 17/52);

▼ Sol yatay şeritlerde: "Buna karşılık Allah müttakileri kurtuluşa erdirir. Bu kötü durum onların başına gelmez. " (Zümer 39/61),

"Aksine, sadece Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol. " (Zümer 39/66),

"Ey Rabbimiz! Bizi şu inkâr edenlerin imtihan vesilesi haline getirme; bizi bağışla. Ey Rabbimiz! İnanıyoruz ki mutlak izzet ve hikmet sahibi Sensin. " (Mümtahine 60/5);

▼ Bunların arasında, kare şeklindeki vefkte: "İşte Nûh!. . . Bize yalvarmıştı da hem onu hem de ailesini o büyük belâdan kurtarmıştık. . . Biz hep böyle güzel icabet etmişizdir. Sadece onun neslini kalıcı hâle getirmiştik. Sonrakiler arasında güzelce yâd

edilmesini sağlamıştık: Herkes selâm etmektedir şimdi Nûh'a!" (Sâffât 37/75-80);

▼ Sağ yatay şeritlerde: "Allah, hiç kimseyi gücünün yetmediği bir şeyle mükellef kılmaz; herkesin kazandığı kendi lehine; işlediği de kendi aleyhinedir (hiçbir güç tarafından zorlanıyor değildir). Ey Rabbimiz! Unutur ya da hata edersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden evvelkilere taşıttığın gibi bize de ağır yük taşıtma. Ey Rabbimiz! Gücümüzün yetmeyeceği şeyleri yükleme bize. Affet bizi; bağışla bizi; acı bize. Bizim dost ve sahibimiz olduğuna göre, kâfirler gürûhuna karşı bizi muzaffer eyle. " (Bakara 2/286),

"Ey Rabbimiz! Bize hidâyet buyurduktan sonra kalbimizi saptırma. Ve bize kendi katından rahmet ihsan eyle. Şu kesin ki her şeyi hibe eden Sensin. " (Âl-i İmrân 3/8);

▼ Sağda: Kenarlarında "O'nun sözü haklıdır; hükümlerlik da sadece O'nundur. " (En'âm 6/73; dört kelime ayrı ayrı yazılı vefk;

▼ Sağda dikey: "Ama sen onların içinde bulunduğun müddetçe Allah kendilerine azap edecek değildir. Bağışlanmak için dua ederlerken de, Allah, onlara azap edecek değildir. " (Enfâl 8/33),

"Yüz çevir(ip ric'at ed)ecek olurlarsa, senin -biliyorsun- sahip ve dostun Allah'tır; O ne güzel sahip ne güzel yarıdımıcıdır!" (farklı âyetlerden oluşturulmuş bir ibare).

Görüldüğü gibi, tılsımlı gömleklere yazılan ayetlerde aşağıdaki temalar işlenmiştir:

Gerçek sahip ve dost olarak sadece Allah'a güvenip dayanmak, fetih, zafer, nusret, mağfiret, kurtuluş vb. taleplerle Yüce Allah'a yakarmak [ki bunların içinde, düşman orduları karşısında hezîmete uğranması sonucu kâfirlerin fitneye düşerek kendi dinlerinin hak olduğu zannına kapılmasına yol açmama isteği (Mümtahine 60/5) ilginçtir], kişiye Allah'tan başka hiç kimsenin fayda ve zarar veremeyeceği, ilahî takdirin her şeyin üstünde olduğunu bilmek, O'nun sınırsız gücüne sığınmak, sadece O'na kulluk etmek, O'nun müminlere yönelik zafer vaatlerine güvenmek, O'nun kendisiyle birlikte olduğu bilinciyle hareket etmek, başkaları ric'at etse de sonuna kadar çarpışmak, korkunç görüntülerin ortaya çıktığı savaş ortamında kaçma, gevşeklik, emre itaatsizlik vb. davranışlara yönelik güçlü şeytanî dürtülerden Allah'a sığınmak, hâlisâne çarpışanların kazanacağı dünya ve âhîret nîmetleri, şehîd olanların Cennete gireceği, Allah'ın, müttakîlere mutlaka bir çıkış yolu nasip edeceği, O'nun ordusunun mutlaka galip geleceği, kâfirlerin mağlup olacağı...

Bu tür gömleklere –istikbâle dönük mucizevî fetih/zafer müjdeleriyle Hz. Peygamber'e "dünyadan ve dünyadaki her şeyden daha kıymetli" gelen⁵ 48/Fetih sûresi başta olmak üzere çeşitli sûrelerin bütün olarak yazılı olduğu görülmektedir (Örneği: 76/İnsan, 81/Tekvîr, 86/Târik, 87/A'lâ, 90/Beled, 91/Şems, 93/Duhâ, 94/İnşirah, 100/Âdiyât).

100/Âdiyât sûresi⁶ savaş atlarını konu alışı ile, 76/İnsan ve 81/Tekvîr sûreleri kıyamet kargaşasını konu aldıkları için, 86/Târik sûresi⁷ ise –tılsımlı gömlek geleneğinde önemli bir rolü bulunan– yıldızlarla ilişkisi sebebiyle tercih edilmiş gözükmektedir.

Askerin komutanına göre hareket edeceği ve Allah'ını sevenlerin komutanlarını izlemesi gerektiği şeklinde yorumlanacak âyetler (İsrâ 17/84; Âl-i İmrân 3/31) de dikkat çekmektedir.

TSM 13/1389'da kayıtlı tılsımlı gömlek, hiç kimseye nasip olmayacak muazam bir güç (Sâd 38/35-37), düşman orduları tarafından görülmeme (İsrâ 17/45; YâSîn 36/1-12; Rahmân 55/19-20), başına bir kaza-belâ gelmeden ailesine/vatanına geri dönebilme (Âl-i İmrân 3/174; ayrıca Zümer 39/61) temaları ile bir mik-

tar farklılık arz etmekle birlikte, tılsımlı gömlek kavramını en iyi ifade eden ve bu geleneği en iyi yansıtan örneklerden biridir. Pâdişahın gözüne girme talebi anlamına çekilebilecek 12/54. âyet-i kerîme ise, gömleğin bir paşaya ait olduğu izlenimi vermektedir.

Çeşitli tılsımlı gömleklere, "fetih" ve "zafer" mânasına gelmediği halde, feth kökünden kelimelerin yer aldığı bazı âyetler de seçilebilmektedir. Bu da âyetlerin, "anlam"larından ziyade, kutsal lâfızları esas alınarak yazıldığını düşündürüyor. Sözelimi "Sen Kur'an okuduğun zaman, seninle şu âhirete iman etmeyenler arasına koyu bir perde çekeriz. " (İsrâ 17/45) ve

"Sen, Kur'an'da Rabbini tek olarak andığın vakit, memnuniyetsiz bir şekilde sırtlarını dönüp giderler. " (İsrâ 17/46) âyetleri putperestlerin Kur'an ve tevhid karşıtı tutumlarını konu almakla birlikte, bu iki âyetin "Kur'an okunduğu zaman kâfir askerlerinin geri dönmeleri, yani ric'at etmeleri" için bir nevî dua olarak yazılmış olduğu anlaşılmaktadır. Yine, sürekli ağlayan bebekler için "sessizlik" ve "gülme" köklerinden gelen kelimelerin geçtiği "Rahmân'ın önünde bütün sesler

⁵ Buhârî, "Tefsîr" 48/1; "Fazâilü'l-Kur'ân", 12; Müslim, "Cihâd" 97.

⁶ Âdiyât sûresi: "Harıl harıl koşanlara, çakarak ateş saçanlara, sabah vakti baskın verenlere, tozu dumana katanlara ve bir topluluğun ortasına korkusuzca dalanlara (yani savaş atlarına) yemin ederim ki: İnsanoğlu, Rabbine karşı gerçekten nankördür. Aslında buna kendisi de şahittir; ama mala-mülke karşı aşırı bir zaafı vardır. Peki bilmiyor mu ki –kâbirlerin altı üstüne getirilip içindekiler çıkarıldığında; gönüllerde taşınanlar derli-toplu bir şekilde ortaya konulduğunda–: Rablerinin onların durumundan gerçekten haberdar olduğu, o gün belli olacak?!"

⁷ Târik sûresi: "Gökyüzüne ve 'gece ortaya çıkan'a yemin ederim ki... –(Ama) nereden bileceksin ki nedir 'gece ortaya çıkan'? (Söyleyeyim: Karanlığı) delip geçen yıldız...– Herkesin başında bir gözetmen var! O halde, ne'den yaratıldığına baksın, insan. Yaratıldı, fıskıran bir sudan; (erkeğin) belkemiği ile (kadının) kaburga kemikleri arasından çıkan. Şüphesiz, onu döndürmeye de kâdirdir O; bütün sırların ortaya çıktığı; ne gücünün ne de kurtarıcısının olduğu gün. (Suyu yeryüzüne) geri getiren göğe; çatlayıp yarılan toprağa yemin ederim ki: Bu, nihaî bir hükümdür; şaka değildir... Tuzak kurup duruyorlar! Ama Ben de tuzak kuruyorum. Dolayısıyla, sen bu kâfirlere mühlet ver; onları biraz kendi hallerine bırak (şartlanmışlıkları geçtikten sonra uyarmaya devam edersin)..."

kısılmıştır; yalnız ayakların çıkardığı sesleri işitirsin. " (TâHâ 20/108), "O gün, parlayan yüzler olacak şen-şakrak. " (Abese 80/39) ve "Şimdi siz bu sözden yana mı hayrete düşüyorsunuz!? Ağlayacağınıza gülüyorsunuz!? Bir de kafa tutuyorsunuz! Yalnızca Allah'a secde ve kulluk etsenize! " (Ne cm 53/59-62) gibi âyetler yazılmasında da (Bkz. el-Bûnî, Şemsü'l-ma'ârif, II, 72) aynı temâyülün izleri görülebilir.

Tılsımlı gömlek geleneği, Kur'an ilimlerinden Havâssu'l-Kur'an'a dayanmaktadır. Buna göre Kur'an'daki bütün âyetlerin yedi anlam katmanı vardır: zâhir, bâtın, işâret, emâre, lâtîfe, hakikat ve ibret: imdi zâhir, halka (avâm); bâtın, seçkinlere; işâret, seçkinlerin de seçkin olanlarına; emâre, velîlere; lâtîfe, siddıklarla muhiblere; hakikat ise peygamberlere özgü anlam katmanıdır. Ayrıca her bir kelimenin, hatta her bir harfin altında kesin bir hüküm, derin bir deniz ve geniş bir ufuk vardır; âriflerden bir şâhid ve muhiblerden bir sâdık Kur'an okuduğunda, onun her bir harfi için kendisine bin anlam; her bir anlam için bin kavrayış, her bir kavrayış için de bin ibret verilir. Tek bir ibret ise göklerin ve yerin taşıyamayacağı ağırlıktadır.

Kur'an'ın her bir âyetinin altı bin anlam içerdiği görüşünde olanlardan söz eden el-Bûnî, Kur'an'ın yetmiş yedi bin [dört yüz elli] ilim içerdiğini söyler. Ona göre Kur'an-ı Kerim: saklı bir inci, gizli bir bilgi, büyük bir dikkatle korunan muazzam bir sır, kadîm bir hazine, şifa kaynağı bir panzehir ve her derde deva bir kitaptır.

Kur'an öyle bir cevherdir ki işaret ve sembollerinin yanı sıra, hazinelerini ortaya çıkaracak tılsımları bulabilmek; sır okyanusuna dalıp nurlarının derinliklerindeki iri incileri çıkarabilmek; harfi ve sayısal değerlerine ve bunların teker teker ve çifter çifter taşıdıkları hâssalara ve bunların gereği olan menfaatlerin yanında vefk şekillerine, hatırlattıkları kutsal hâssalara, samedânî isimlerine ve -az sayıdaki kâmil ve derin âlim ve âriflerden başka- hiç kimsenin muttalî olamayacağı ruhanî esrârın da aralarında bulunduğu diğer sırlarına vâkıf olabilmek. . . İşte bütün bunlar, Allah'ın lütfu olup bunu dilediklerine vermektedir; Allah gerçekten büyük lütuf sahibidir.

Bu bakımdan kimi, işin özüne inen (lübûbî) tefsirin yerine lügavî tefsirle; bâtınının yerine zâhiriyle yetinirken, kimi onun dalgaları arasına dalıp kibrî-i ahmeri elde eder. Kimi de vardır ki onun derinliklerine dalarak dipten kızıl yakutlar, parlak inciler, yemyeşil zümrütler çıkarır. Yine, onun en uçtaki kıyılarına ulaşarak oradaki hayvanlardan en büyük panzehirleri ve en güzel misk kokularını getirir (...) Evvelkilerin ve sonrakilerin bilgileri ondan hareketle çıkarılabilir; hiçbir sır yoktur ki o onu ihtiva etmesin. Kur'an'ın her bir âyetinin birtakım harfleri, sayıları ve her bir sayının bir 'vefk'i vardır; işbu âyetteki harflerle sayılar bir vefkte uygun bir şekilde bir araya getirilebilirse o âyetin sırrı ortaya çıkarılabilir. Yine her bir âyetin, esrârını (sırları) bilenler nezdinde bir 'şekl'i; envârını

(nurları) bilenler nezdinde de bir 'vefk'i vardır. Ruhanî şahsiyet, bu şekilde baktığı zaman ona karşılık verir; bunlardaki giriftliğin sırrına vâkıf olan biri, eşyayı etkisi altına alabilir. Yine Esmâ-i Hüsnâdan her birinin özel bir tasrîf (çekim) ve sayısı söz konusu olup kim bir ismin bütün harfleriyle sayılarını bir 'vefk' içerisinde bir araya getirebilir ve üzerinde taşırsa ve o ismi çokça zikrederse, onun sayesinde Allah bazı gizli hususları kendisine açar / öğretir. . . (Bkz. el-Bûnî, Şemsü'l-Ma'ârifü'l-kübâ, II, 61)

Bu gelenekte temel felsefe, Kur'an-ı Kerim'in görünür yüzünden başka, herkesin bilemeyeceği bir başka veçhesinin daha olduğu kabûlüdür. Bu düşüncede, hecâ harflerinin, Hurûf-i Mukatta'anın, Besmelenin, Kelime-i Tevhîdin, Esmâ-i Hüsnânın birtakım hâssa ve sırları olduğuna; ayrıca âyetlerin, Esmâ-i Hüsnânın ve sûrelerin "hâdim"leri olduğuna inanılır. Bunun temelinde de harflerle kozmos arasında bir ilişki olduğu inancı yatar. Böylece, Kur'an pasajlarına zâhirî mânâları dışında birtakım özellikler (havâss) yüklenmiş ve Kur'an'daki harf ve cümlelerin belli sayılarda ve bir sıra dâhilinde okunması ya da yazılması durumunda istenen her sonucun alınacağına inanılmış ve bu inanç zamanla sistemleştirilmiştir. Esmâ-i Hüsnâ, Hurûf-i Mukatta'a, Besmele, Âyete'l-kürsî, Nûr âyeti (Nûr 24/35), Nazar âyeti (Kalem 68/51-52), 1/Fâtiha, 112/İhlâs, 113-114/Mu'avvizeteyn, (Haşır 59/22-24), (Bakara 2/285-86), 36/YâSîn, 56/Vâkı'a olmak üzere, istenen şeyle an-

lam yakınlığı bulunan, hatta arzu edilen hususla salt “lâfzî” alâkası olan birtakım pasajlar çeşitli kombinezonlar haline getirilerek korkulan birinden emin olmak, rızkı bollaştırmak, makam-mevkî sahipleri nezdinde itibar kazanmak, ıssız bir yerde kendini emniyette hissetmek, düşman silâhını etkisizleştirmek, birinin sevgisine ermek, birinin sevgisinden kurtulmak, psikolojik rahatsızlıklardan kurtulmak, cinlerle temas kurup bunları istihdam etmek. . . kısaca: yaşanan maddi-manevî her tür sıkıntıdan kurtulmak ve herhangi bir hâcetin gerçekleşmesi. . . için okunup yazılır olmuştur.

Kur’an’da “sihir” hiçbir zaman olumlu anlamda kullanılmaz; ancak, sihir olarak adlandırılmayan birtakım gizli bilgiler de inkâr edilmez. Bunun en güzel örneği, esrarengiz bilgilere sahip Âsaf b. Berahyâ ya da Hz. Süleyman’dan “Levh-i Mahfuz’dan birtakım bilgilere sahip biri” (Neml 27/40) diye; Hz. Musa gibi bir peygambere hocalık eden Hz. Hızır’dan da “Katımızdan kendisine bilgi verdiğimiz bir kul” (Kehf 18/65) diye övgüyle bahsedilmesidir.

Ancak yine Kur’an-ı Kerim’de, asıl ilahî mesajı bırakarak bu tür ilimlerin peşine takılanlar eleştirilir (Bakara 2/101-102). Hayat veren de öldüren de Allah’tır; dert de deva da sonuçta O’ndandır; zafer, hastalık ve şifâ dahil her şey belli sebeplere bağlanmıştır; her şeyin bir yolu yordamı (normal bir mekanizması) vardır. Allah’ın kâinata yerleştirmiş olduğu kanunlar araştırılıp keşfedilmelidir.

SULTANLARA AİT KİTABELİ GÖMLEKLER

Koleksiyonda; seksen yedi adet gömlek olmasına rağmen pek azı kitabelidir. Kitabe de her zaman tam değildir, bazen sadece sultan adı, bazen tarih, bazen usta adı yazılıdır.

En erken gömlek Fatih Sultan Mehmed'in şehzadesi Cem Sultan'a ait olanıdır (K. 1). Farsça olan kitabesinde gömleğin yapımına 30 Mart 1477 Pazar gecesi Güneş Koç burcunda, 19 derecede iken saat üçü 57 dakika geçtiği sırada başladığı ve 29 Mart 1480 Salı gecesi Güneş yine Koç burcunda 19 derece iken saat on ikiyi 36 dakika geçe bitirildiği yazılıdır. Gömlek için bu kadar açık bir tarih verilmesi burçların insan üzerinde ne kadar etkili olduğuna inanıldığını gösteriyor. Bu açık tarih gömleğin yapılışının başlamasını net olarak gösteren tek örnektir. Verilen tarihte Güneş; ilk burç olan Koç burcundadır. Bu burç; yapısı maden gibi katı, tabiatı ateşli ve değişken olarak tarif edilir. 19. derecesi Güneş'in yücelim noktası yani halk dilinde kullanıldığı şekliyle eşref saatidir.¹

Kitabeli gömleklerden biri de Sultan Selim'in şehzadelik dönemine ait 1564/65 tarihli olanıdır (K. 2). Sade, ağırbaşlı, bir o kadar da zengin görünüşlüdür.

Tarih sırasına göre Sultan Murad isminin geçtiği üç gömlek bulunur, bunların ikisi tarihlidir. Tarihi gömleklerden en erkeni (K. 3) Konya ve Edirne Mevlevi Şeyhlerinden Sinan Dede tarafından hazırlanmıştır.² Sinan Dede'nin Osmanlı Sultanlarından II. Bayezid (1481–1512), I. Selim (1512–1520), I. Süleyman (1520–1566), II. Selim (1566–1574) ve III. Murad (1574–1595) gibi beşinin saltanatını içine alacak uzun bir yaşamı olmuştur.³ Özellikle I. Selim, İran seferine giderken hayır duasını almıştır. Zafer kazanıp dönen sultan, dergâha uğrayıp bir isteğinin olup olmadığını sorar. Sinan Dede Mevlana Dergâhı'nın onarımından başka bir isteği olmadığını söyler. Selim, onun bu isteğini yerine getirir. Dergâh onarılır ve senelik tahsisat ayrılır. Mevlana dergâhına sarayın ilgisi Selim'den sonra da sürecektir. Nitekim Kanuni, bir cami ile çok hücreli bir dergâhın inşaatına başlatır ve vakıflarını arttırır. Külliye'nin tamamlanması II. Selim dönemine rastlar. Artık iyice yaşlanmış olan Sinan Dede

II. Selim'den sonra da sarayın Mevlana dergâhına olan ilgisinin devamını arzular. Belki de bunu hatırlatmak ve şimdiye kadar yapılanlara teşekkür etmek için yeni sultan III. Murad'a, saltanatının ilk yılında, Edirne'de, kendi hazırladığı bir tılsımlı gömleği hediye eder. Sinan Dede'nin beklentisinin gerçekleştiği ve yeni sultanın dergâhın batı tarafına on yeni deriş hücresi eklettiği, bugünkü mevcut kitabeden anlaşılmaktadır. H. 992/M. 1584 tarihli kitabe, talik hatla üç satır üzerine yazılmıştır.⁴ Sinan Dede'nin ölüm tarihi konusunda farklı bilgiler verilir. Ancak olayların akışı içindeki verilere bakarak H. 989/M. 1581 tarihini kabul etmek uygun düşer. Buna göre de Sinan Dede dergâh için yapılanların bir kısmını görmüştür.⁵

III. Murad'a ait gömleklerden bir diğlerinin (K. 4), üzerindeki kâğıt etiketten, validesi tarafından hediye edildiği anlaşılır. Sultan III. Murad'ın annesi Nurbanu Sultan'dır. Valide Sultanların şehzadelelerinin yanında olmak, hanedanın devamı için padişahın varisinin olmasını sağlamak, onları korumak en önemli görevleriydi. Bu açıdan bakıldığında III. Murad ile annesi Nurbanu'nun ana-oğul ilişkisi çok güçlüydü. III. Murad Akşehir ve

¹ Gökyay 1988, s. 70–76.

² Sinan Dede'nin hayatı için bkz. "Mürşid-il Talibin" H. 1016/M. 1607 Konya Mevlana Müzesi, İhtisas Kütüphanesi, no. 4005, yayınlayan Necati Elgin, Anıt 20/21, Konya, Mart-Nisan 1957, s. 15–23.

³ Sinan Dede'nin doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmiyor. Babası İlyas Sofi'nin H. 868/1463'de evlendiği ve Sinan Dede'nin ikinci çocuk olarak doğduğu biliniyor. Buna göre doğumu en erken M. 1465 olmalıdır. Ölümünü kaynaklar M. 1528, 1537, 1569, 1581 gibi farklı tarihlerde gösterirler. Bkz. Elgin 1957, s. 21. Ancak III. Murad'ın gömleğini 1575'de hazırladığına göre, ölümünü *Sicill-i Osmanî*'nin verdiği 1581 tarihini kabul etmek gerekir.

⁴ Hasan Özönder, *Konya Mevlana Dergâhı*, Ankara 1984, s. 49, Res. 39.

⁵ Elgin 1957, s. 17.

Manisa’da sancak görevini yaparken yanında hep kadını Safiye vardı. Üstelik yirmi yıl boyunca tek kadınla yaşamıştı. Bu süreçte Safiye’nin iki kızı (Ayşe ve Fatma) ile iki oğlu (Mehmed ve Mahmud) olmuştu. Mahmud küçük yaşta ölünce Mehmed tek varis olarak kalıyordu. O sırada salgın hastalıklar çoktu, Nurbanu Valide Sultan Şehzade Mehmed de ölürse taht varissiz kalacak endişesini taşıyordu. Bu sebeple Valide Sultan yeni şehzadeler doğması için oğluna genç cariyeler sunarak yoğun çaba sarf ediyordu. Anlaşılan o ki; bu arada gelini Safiye’nin oğluna büyü yaptıdığı söylentisini yayıyordu. Tarihçi Peçevi bu olayı anlatır ve Valide’nin, Safiye’nin yaptığı sözde büyüü bulup bozduğunu, bundan sonra da III. Murad’ın cinsel arzusunun arttığını belirtir.⁶ Aslında bu söylentiler Şehzade Mehmed’in annesiyle beraber Manisa’ya sancak beyliğine gönderildiği dönemde yoğunlaşır ki, L. Peirce de araştırmasında bu konuya dikkat çeker.⁷ Haseki Safiye gözden uzaklaşmış, III. Murad’a yeni cariyeler sunmak için ortam hazırlanmıştır. İşte yazılı gömleğin üzerindeki 1582 tarihine göre bu tılsımlı gömlek Nurbanu Sultan’ın hazırladığı yeni varis kazanma düzeninin bir parçası olarak görülüyor. Bu arada bazı araştırmalarda ileri sürüldüğü gibi Nurbanu

Valide Sultan’ın gelini Safiye’yi kışkırdığı için ona güzel cariyeler sunduğu görüşünün ikinci planda kaldığı belirtilmelidir.⁸ Gerçekten de III. Murad’ın 1582’den sonra saltanatının sonuna kadar (1595) on dokuz çocuğu olur. Valide Sultan da görevini yapmış bir insanın mutluluğu içinde 1583 yılında vefat etmiştir.

Aynı sultana ait olarak saray envanterinde kayıtlı olan iki gömlek daha vardır. Bunlar malzemeleri, betimleme üslupları ve kullanılan renkleri bakımından koleksiyondaki diğer gömleklere farklıdır ve bu özellikleri başka bir çevrede yapıldıklarını düşündürür. Kalın keten kumaşları, aynalı yazıları, satrançlı kufi (ma’kılı) yazılı bordürleri ile kırmızı, sarı, altın yıldız, siyah gibi renklerin belirgin olarak kullanılması, bu gömleklere daha ziyade Kuzey Afrika gibi farklı bir bölgenin ürünü olduğunu düşündürür. Ön yaka yırtmacının iki kenarında üst üste sıralanan koyu kırmızı ve nefli zeminli altışar yuvarlak bu grubun ilk bakışta göze çarpan özelliğidir. Nitekim İstanbul Belediye Müzesi’nde bulunan⁹ ve Fas’ta ortaya çıkan Şazelî tarikatına¹⁰ ait olduğuna dair 1539 tarihli bir kitabesi olan gömlekle benzer. Saray koleksiyonundaki gömleklere K. 5, K. 6, K. 36 numaralarda katalog edilmiştir.

Üzerinde birinde Mehmet, diğerinde Murat isimleri yazan, ancak tarihsiz oldukları için hangi Mehmet veya Murat için hazırlandığı belli olmayan iki gömlek bulunmaktadır. Aynı kompozisyon şemasında olmalarına rağmen, farklı dönemlerde hazırlanmış oldukları anlaşılır. Önde yaka yırtmacının iki yanında altın yıldızla cetvellenerek karelere bölünmüş uzun, dikdörtgen şeklin zemininde birinde mavi (K. 7), diğerinde kırmızıdır (K. 8). Mavi zeminli olanın, yüzey düzenlemesinde şekiller arasında ve altın yıldız kullanımında bir denge vardır. Diğer gömlekte ön yırtmacın iki yanında yer alan dikdörtgen şekiller kırmızı zeminlidir. Altın yıldızın bolca kullanıldığı gömlekte bir öncekinin ağırbaşlılığı yoktur. Yüzey dağılımında da ilk gömlekteki kusursuz denge bozulmuş, şekiller büyümüş, bu da çerçeveyi zorlamıştır. Gömleklere bu özelliklerine bakarak mavi zeminli olanın Eğri Kalesi fatihi Sultan III. Mehmed’e (1595–1603), kırmızı zeminli olup biraz daha geç özellikler gösteren gömleğin ise IV. Murad’a (1623–1640) ait olabileceği tahmin edilir.

En erken tarihli gömleğin Cem Sultan’a ait olmasına karşın ondan daha eski olduğunu düşündüğümüz bir gömleğe Türk ve İslâm Eserleri Müzesi’nde

⁶ İbrahim Peçevi, *Peçevi Tarihi*, C. 2, Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal, Ankara 1992, s. 4–5.

⁷ Leslie P. Peirce, *The Imperial Harem*, Oxford 1993, Türkçeye Çeviren: Ayşe Berktaş, *Harem-i Humayun, Osmanlı İmparatorluğu’nda Hükümranlık ve Kadınlar*, İstanbul 1998, s. 139 not. 52, 343.

⁸ Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara 1980, s. 40.

⁹ Füsün Kılıç, “İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Müzesi Koleksiyonu’ndan Tılsımlı Objeler”, 38. *Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Özetleri*, İstanbul, 1-6 Eylül 2002.

¹⁰ Atasoy 2000, s. 151–153.